Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Разова спеціалізована вчена рада Волинського національного університету імені Лесі Українки Міністерства освіти і науки України, м. Луцьк, ухвалила рішення про присудження Рибальченко Ользі Юріївні ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 Філологія на підставі публічного захисту дисертації «Культурологема Волинь у літературі українсько-польського пограниччя (на матеріалі поезії Міжвоєнного двадцятиліття)» 24 квітня 2025 року.

Рибальченко Ольга Юріївна, 1991 року народження, громадянка України, освіта вища: у 2012 р. закінчила Слов'янський державний педагогічний університет та здобула ступінь вищої освіти «бакалавр» за напрямом підготовки «Філологія. Українська мова і література» з кваліфікацією «бакалавр філології, вчитель української мови і літератури», у 2013 р. закінчила Державний вищий навчальний заклад «Донбаський державний педагогічний університет» та здобула ступінь вищої освіти «магістр» за спеціальністю «Українська мова і література» з професійною кваліфікацією «філолог, викладач української мови і літератури». У вересні 2021 року вступила на навчання до аспірантури Волинського національного університету імені Лесі Українки за спеціальністю 035 Філологія, ОНП «Мова, література і фольклор пограниччя». Термін навчання в аспірантурі – до 24 лютого 2025 року. Працювала секретарем факультету гуманітарної, філологічної та економічної освіти, старшим лаборантом кафедри германської та слов'янської філології Донбаського державного педагогічного університету, місто Слов'янськ.

Дисертацію виконано у Волинському національному університеті імені Лесі Українки Міністерства освіти і науки України, місто Луцьк.

Науковий керівник – Сухарєва Світлана Володимирівна, доктор філологічних наук, професор, професор-завідувач кафедри полоністики і перекладу Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Основні положення та результати дисертації відображено у 8 публікаціях, із яких 3 – статті у наукових фахових виданнях, що входять до затвердженого МОН України Переліку наукових фахових видань; 1 – у міжнародному фаховому виданні, що індексується в міжнародній наукометричній базі Scopus; 4 – у матеріалах всеукраїнських та міжнародних конференцій і семінарів, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації.

1. Рибальченко О. Катастрофічні мотиви у волинській польськомовній поезії періоду Міжвоєнного двадцятиліття. *Київські Полоністичні Студії*. Київ : Талком, 2024. Т. XL. С. 508–523.
2. Рибальченко О. Маркування пограниччя у творах поетичної групи «Волинь». *Волинь філологічна: текст і контекст. Літературний експресіонізм в інтермедіальному констексті: зб. наук. пр.* / упоряд. Т. Левчук. Луцьк : ПП Іванюк В., 2024. Вип. 38. С. 187–201.
3. Рибальченко О. Особливості розвитку поетичного автентизму у період Міжвоєнного двадцятиліття (на прикладі творчості Стефана Шайдака). *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. Серія : Філологічні науки. Бердянськ : БДПУ, 2024. Вип. XXII. С. 72–78.
4. Рибальченко О. Українсько-польські візії творчого доробку угруповання «Wołyń» міжвоєнного періоду. *Bibliotekarz Podlaski: Ogólnopolskie Naukowe Pismo Bibliotekoznawcze i Bibliologiczne.* 2023. № 2 (LI). С. 75–85 *(Scopus)*.

Кількість, обсяг та зміст друкованих праць відповідають вимогам Кабінету Міністрів України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

У дискусії взяли участь голова й члени разової спеціалізованої вченої ради:

Моклиця Марія Василівна, доктор філологічних наук, професор кафедри теорії літератури та зарубіжної літератури Волинського національного університету імені Лесі Українки, рецензент.

Зауваження:

1. З огляду на необхідність введення матеріалу дисертації в українське літературознавство, було б не зайвим активувати контекст українського модернізму 1920-1930-х років, зокрема західноукраїнського, адже в сусідній Галичині, близькій Волині, в числі іншого, польсько-українськими взаєминами, літературний процес не переорієнтовувався на комуністичну ідеологію, а продовжував розвиток суголосно з європейським. Йдеться про те, що такі масштабні явища європейської літератури, як символізм, експресіонізм, футуризм, сюрреалізм, активно дискутувалися в західноукраїнській критиці і були орієнтацією для багатьох письменників. Явища меншого масштабу, маючи окремі назви, часто були відгалуженням великих літературних напрямів. Зокрема, напрошується питання: чи не є катастрофізм польським варіантом експресіонізму? Принаймні, перегук цих явищ по основних позиціях варто було б пояснити.

2. Здається, що такі не дуже численні, але глибокі і фахові дослідження українсько-польського модернізму, як праця Володимира Моренця, варто було б ширше залучити до міркувань дисертантки про групу «Волинь» як явище модерністське. Адже по факту аналізу тих текстів, які визначені дисертанткою як приналежні до автентизму, частіше йдеться про романтизм, ніж модернізм.

3. Оскільки в роботі декларується акцент на індивідуально-авторському стилі, це вимагає докладнішого аналізу поетики, аніж дозволила необхідність охарактеризувати творчість великої групи авторів. Можливо, «зекономити» місце для детальнішого аналізу поетики варто було б за рахунок скорочення характеристики міжвоєнних літературних течій (2 розділ), досить ґрунтовно представлених у польському літературознавстві?

4. Недоглядом слід вважати розбіжність між задекларованими у вступі методами дослідження (скорочена цитата: «генологічний, порівняльно-історичний, культурно-історичний, герменевтичний, біографічний, загальні

методи аналізу, синтезу та систематизації, метод літературної інтерпретації») і реальним застосуванням методології: чомусь не названі крос-культурний і геопоетичний підходи, які неодноразово згадуються і працюють в ході дослідження. Ще один невеликий недогляд – послідовне уживання в роботі скороченої форми псевдоніма Зузанна Гінчанка: З. Гінчанка (за українським правописом псевдонім уживається у повній формі).

Яручик Віктор Павлович – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української літератури Волинського національного університету імені Лесі Українки, рецензент.

Зауваження:

1. Оскільки автентична поезія, аналізу якої присвячений другий розділ дисертації, зосереджувалася на ролі власне польської історії та культури у формуванні поезії нової доби, варто було б детальніше прояснити, як волинський простір із його різноманіттям ідентичностей вписувався у програмні засади цієї літературної течії. Звідси теж виникає принагідне запитання: у роботі зазначено, що в умовах культурного пограниччя національна ідентичність почасти накладалася на так звану регіональну ідентичність. У чому це проявлялося?

2. Ідучи за твердженням Ч. Мілоша, який будував пограничний дискурс не тільки своїми віршами, а й літературно-критичними розвідками, у багатьох місцях в роботі Ви зауважуєте, що стилістична палітра «волинського тексту» не вписувалася у творчі тенденції польського авангарду першої хвилі чи скамандритського руху і лише подекуди перетиналася із другим, міжвоєнним авангардом. На Вашу думку, чим було викликане це явище? Які спільні теоретико-літературні чинники розвитку цих культурних напрямів все ж можна простежити? Інакше кажучи, що їх поєднувало?

3. У третьому розділі вказано, що феміністичні тенденції у поезії Зофії Вежбицької та Зузанни Гінчанки значно відрізнялися між собою. Уточніть, будь ласка, що саме Ви мали на увазі і на яких рівнях – художньому, онтологічному, біографічному – ці відмінності Вами зафіксовані? Загалом висловлюємо надію,

що цей фемінний аспект вивчатиметься і надалі, а не обмежиться одним підрозділом дисертації, оскільки це тема цікава, перспективна та актуальна.

4. Остання із зауваг є радше пропозицією на майбутнє, оскільки маємо надію, що шановна дисертантка розширюватиме простір своїх досліджень. Катастрофічні мотиви міжвоєнного періоду логічно вписуються в історію розвитку української та польської літератур зазначеного періоду, тож наступним етапом вивчення цієї тематики могло б стати їх теоретико-літературознавче зіставлення, однак усвідомлюємо, що це вже тематика більш об'ємної, докторської праці.

Радишевський Ростислав Петрович, доктор філологічних наук, професор, професор-завідувач кафедри полоністики Навчально-наукового інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, академік НАН України, опонент.

Зауваження:

1. Оскільки культурологема Волинь у роботі оприявлена у межах «волинського тексту», виникає потреба уточнення, що дисертантка має на увазі під поняттям «волинського тексту», твори ще яких авторів, окрім опрацьованих в ході дослідження, можна зарахувати до цього текстового масиву?

2. Переглядаючи бібліографічні джерела, доходимо до висновку, що їх значно більше іноземною мовою, аніж українською, тож напрошується логічне запитання: Чи польськомовною поетичною творчістю на Волині достатньо цікавилися і вітчизняні, українські літературознавці? На чиї праці потрібно звернути найбільшу увагу?

3. Наступне запитання логічно виникає із попереднього і також стосується бібліографічних джерел. Чи існує вільний доступ до поезії Міжвоєнного двадцятиліття, створеної на Волині? Які видання в цьому напрямі Ви можете порекомендувати?

4. Уточніть, будь ласка, що означають вказані у роботі чотири вектори розвитку міжвоєнного катастрофізму.

5. Маємо незначне зауваження щодо оформлення роботи, яке простежуємо, наприклад на с. 45, де оцінено вплив лірики Мечислава Яструна

на поезію міжвоєнного періоду. Твори цього автора подані спочатку у польській версії і далі в українському перекладі, натомість у всіх інших випадках в роботі спочатку запропоновано український варіант назви твору, а потім посилання на польський оригінал. Обидва варіанти є можливими, однак пані Ользі варто було б вибрати один із них і чітко його дотримуватися. Помічене нами відхилення від чіткої структури дисертації не применшує якості проведеного дослідження, проте варто було б внести правки у зазначений фрагмент.

Харлан Ольга Дмитрівна, доктор філологічних наук, професор, професор-завідувач кафедри української та зарубіжної літератури і порівняльного літературознавства Бердянського державного педагогічного університету, опонент.

Зауваження:

1. Серед опрацьованого матеріалу – твори як старших, так і молодших письменників, які формували обличчя пограничного письменства у міжвоєнну епоху. Чи у дослідженні звернено увагу на зв'язок поколінь у культурному пограничному просторі?

2. Потребує уточнення один із формальних елементів дисертації. У самій назві роботи і повсюдно у тексті використано термін «Міжвоєнне двадцятиліття» із титульною великою літерою у цьому словосполученні. Звісно, відразу виникає запитання, чим керувалася дисертантка, дотримуючись такої правописної форми, оскільки автори більшості публікацій на заявлену тему пропонують запис цього поняття з малої літери. Як Ви можете обґрунтувати використання поняття «Міжвоєнне двадцятиліття» як окремого періоду польської літератури? У роботі на с. 52 першого розділу частково знаходимо відповідь на це запитання, однак вона вимагає розширення і чіткого окреслення запропонованих термінів.

3. На с. 165 дисертації Ольга Рибальченко слушно звернулася до тексту вірша «Пролог» Стефана Бардчака як прикладу значного накопичення геотопосів, проте далі подала настільки короткий поетичний фрагмент, що він став малоілюстративним. Може, варто було б вибрати довший або інший уривок вказаного твору, щоб це явище проілюструвати.

4. Остання із дискусійних проблем, яка потребує уточнення: Чи усі твори досліджених Вами міжвоєнних польських митців можна без застережень зарахувати до «волинського тексту»? Маємо тут на увазі і поетичну групу «Волинь», і тих авторів, твори яких проаналізовані у роботі. Деякі з представлених поетів перебували на Волині дуже коротко, інші, згадані у Вашій дисертації, належали до так званого дальшого, а не суто волинського пограниччя, тому й виникає таке запитання, відповідь на яке дозволить увиразнити об'єкт проведеного дослідження.

Результати відкритого голосування:

«За» – 5 членів ради

«Проти» – 0 членів ради

«Утримались» – 0 членів ради

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада Волинського національного університету імені Лесі Українки Міністерства освіти і науки України, місто Луцьк, присуджує Рибальченко Ользі Юріївні ступінь доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 Філологія.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради проф. Тереза ЛЕВЧУК